

УДК 327(73):929 Tramp D.

Велько Благојевић*

Игор Пејић*

Београд

РЕТОРИКА ПРЕДСЕДНИКА ТРАМПА И МЕЂУНАРОДНИ ОДНОСИ

Сажетак

Рад се бави разматрањем реторике председника Сједињених Држава Доналда Трампа од предизборне кампање до успостављене рутине његовог јавног наступа као председника. По много чему председник Трамп представља специфичну појаву у америчкој политичкој историји. Он је једноставно одбацио клише политичке коректности и дозволио себи да своју личност и особине постави испред традиције и устаљене политичке праксе, путем популистичких изјава и отвореног говора мржње. На унутрашњем плану му је такав однос недвосмислено донео једну победу на председничким изборима и он има права да се нада и другом мандату, о чему ће одлучивати амерички грађани. Основно питање овог рада је на који начин се специфичан наратив председника најмоћније државе на свету одражава на поузданост и функционалност америчких партнера и савезника на међународном плану. Будући да ниједна светска сила још није показала политичку вољу да изазове хегемона и преузме

---

* Научни сарадник Института за стратегијска истраживања, veljko_blogojevic_55@hotmail.com

** Докторанд Факултета политички наука, amon.sum@gmail.com

његово глобално лидерство, ово питање може да буде посебно актуелно уколико Трамп буде реизабран на предстојећим председничким изборима у САД, јер он очигледно не намерава да промени своју реторику.

Кључне речи: Сједињене Државе, популизам, говор мржње, савезништво, партнерство, стратешка култура

УВОДНА РАЗМАТРАЊА

Говор мржње можемо дефинисати као говор у коме се намерно напада одређена личност или група са циљем да им се нашкоди или наруши углед на основу њиховог идентитета.¹ Друга дефиниција говора мржње истиче да овакав говор може да утиче на стварање осећаја инфериорности код одређене групе, коме је упућен, што даље може да проузрокује шире негативне последице по групу у односу на остатак друштва. Говор мржње као такав може да се протумачи и као историјски инструмент помоћу кога се одржава субординација појединих група у друштву.² Говор мржње такође може да исказује, промовише или охрабрује мржњу према одређеним групама или појединцима у друштву. У овом случају осећај мржње је централан аспект који разликује говор мржње од сличних појава којима се можда само исказује нетрпељивост или омаловажавање других лица. Штавише, у овом случају група која пласира говор мржње највероватније има јасну намеру да повреди или елиминише претњу тј. мету на коју се говор односи.³ Говор мржње можемо дефинисати и као вербално изражавање мржње, шовинизма, ксенофобије, расизма и других колективних негативних емоција. Овакав говор је чешће усмерен према некој групи, пре него према

---

1 Naganna Chetty and Sreejith Alathur, Hate speech review in the context of online social networks, *Aggression and Violent Behavior*, 2018, p. 5 (DOI: 10.1016/j.avb.2018.05.003).

2 Clay Calvert, Hate Speech and Its Harms: A Communication Theory Perspective, *Journal of Communication*, 47(1), Winter 1997, p. 6

3 Bhikhu Parekh, Hate speech Is there a case for banning?, *Public policy research*, February 2006, p. 214

појединцу, што га уједно смешта у поље јавне комуникација и политичког дискурса. Како поједини аутори истичу, говор мржње је дискурзивно насиље усмерено према одређеним идентитетима, па га је стога неопходно сагледати у оквиру дискурса моћи и одређеног политичко-друштвеног контекста.⁴

Калев Јанг (Caleb Young) говор мржње разврстава у неколико категорија. Клеветање (Vilification) представља прву категорију која подразумева да се говором повреди, увреди или заплаши одређена група, чији је покретач нетрпељивост њиховог расног, културолошког или верског идентитета. Политике искључења су наредна категорија којом се одређене групе систематски искључују из друштва чиме им се ускраћују грађанска права. Тежи облик оваквог вида говора мржње, како аутор наводи, јесу “елиминационе” политике чији је циљ да се поједине групе на основу религијских, расних или културолошких разлика у потпуности искључе из друштва, што врло често води и ка физичком насиљу или етничком чишћењу.⁵

Важан аспект говора мржње јесте емоција мржње која се обично везује за мотив самоодржања односно опстанка. За неке психологе, попут Фројда, мржња настаје управо онда када се субјект осећа рањиво, односно када је нагон за самоодржањем доминантан. Други психолози, истичу да емоције које представљају главни покретач за говор мржње чине појаву доста ирационалном. Мржња заправо наводи на превентивну акцију, не због конкретног чина већ због саме чињенице постојања другог који се разликује од нас.⁶ Ако се говор мржње базира на осећањима која су ирационална, питање које можемо поставити јесте да ли говор мржње може да послужи као политичко средство у остваривању неких конкретних и рационалних циљева? Кратак одговор на ово питање је позитиван. Као друштво које је преживело ратове деведесетих и распад Југославије имали смо прилике да се и сами уверимо како су политичари са ових простора вешто

4 Domogoj Kostanjevac, Politčka korektnost i govor mržnje u hrvatskom političkom diskursu, jun OST - Beiträge zur ersten Schweizerischen Konferenz junger Slavistinnen und Slavisten, 2014, str. 250.

5 Caleb Yong, Does Freedom of Speech Include Hate Speech?, *Res Publica* (2011) 17, pp 396-398

6 Predrag Nikolić, Govor mržnje, zločin iz mržnje i nasilni ekstremizam u Srbiji, Provincial Ombudsman Yearbook “Hate Crime”, IKSI, Beograd, 2019, str. 6.

манипулаисали овим дискурсом у циљу освајања власти или зарад покретања међуетничких сукоба. Проблематика која се надовезује на ову констатацију јесте, колико је говор мржње самостална појава, а колико прелази у политику популизма у оном тренутку када постане део свакодневног политичког дискурса?

Популизам као политички наратив можемо разумети у контексту мобилизације људи који имају сличну или исту перцепцију непријатеља. Савремени популизам најчешће се базира на колективним идентитету између “чисте популације” (*the pure people*) и “корумпиране елите” (*corrupted elite*) који подразумева харизматично вођство појединца.⁷ Популизам као идеологија базира се на односну антагонизма између два ентитета, између обичног народа и елите, и појављује се увек када се створе услови за стварање такве дихотомије у оквиру неког друштва. Популисти често представљају себе као «мегафоне» обичног човека, који покушавају да се дистанцирају од елите и приближе народу.⁸ Маргарет Канован (Margaret Canovan) у савременој политици такву појаву описује као «нови популизам», који је углавном десничарског карактера, а настаје у либералним и западним државама као начин супростављања тренутном политичком естаблишменту. За ову ауторку савремени популизам је агресивног карактера који тежи конфронтацији, при чему популистички покрети или партије себи преписују легитимност која потиче од народа, са којим се ови покрети поистовећују.⁹ Савремени популизам можемо, уопштено, дефинисати као политички покрет који подржава народ и његове жеље, али је суштински против система и системских вредности које се перцепирају као део владајуће елите и уједно део проблема.¹⁰

---

7 Karin Wahl-Jorgensen, Media coverage of shifting emotional regimes: Donald Trump’s angry populism, *Media, Culture & Society*, 2018 p. 2

8 Ben Stanley, The thin ideology of populism, *Journal of Political Ideologies*, 13:1, p 96

9 Margaret Canovan, Populism for political theorists?, *Journal of Political Ideologies* (October 2004) 9(3), p. 242.

10 Margaret Canovan, Trust the People! Populism and the two faces of Democracy, *Political studies* 1999, XLVII, p. 3.

НАРАТИВ ПРЕДСЕДНИКА ТРАМПА

Долазак Доналда Трампа (*Donald Trump*) на чело највеће силе XXI века представљао је “чудан” догађај који је за неке био пријатно, а за остатак америчке популације врло непријатно изненађење. Иако се рад неће директно бавити изборном процедуром нити изборном кампањом америчког председника, свакако је неопходно да скренемо пажњу на неколико сегмената који су блиско везани за долазак Трампа на власт и концепт говора мржње који се њему често преписује.

Успех Трампа на америчким председничким изборима 2016. године везује се за неколико ствари. Једна од најслушанијих прича које демократе често пласирају, јесте да се Русија умешала и осигурала да Хилари Клинтон (*Hillary Clinton*) не дође на власт. Иако ова прича варира између апсолутно легитимне оптужбе пред којом је био и сам председник па до велике теорије завере, Хилари Клинтон као државни секретар током првог мандата председника Обаме је иначе испољила доста лоших особина које је дисквалификују за председничку функцију. Следећа чињеница која се често провлачила кроз медије, а могло се чути и у академским круговима, јесте дефицит квалитетних против-кандидата. Ово такође може да представља убедљив аргумент за образложење како је Трамп дошао на власт. Ако погледамо предизборна истраживања за председничке изборе 2016. године нико од републиканских кандидата није уживао подршку, нити је био “симпатичан” бирачком телу Америке као Трамп.¹¹ Код Демократа ситуација је била релативно слична. Берни Сандерс (*Bernie Sanders*) који је за многе, а поготово младе генерације, представљао фаворита на изборима није успео да победи Хилари Клинтон која је иначе била компромитована разним аферама.¹² Не треба губити из вида такође и интерес америчке елите, која очигледно не жели председника који има социјалистичка убеђења и концепте како би требало променити либерални капитализам на коме почива америчка економија и друштво у целини. На крају неуспех Клинтонове, треба видети и у самом надимку

11 <https://www.people-press.org/2018/08/09/an-examination-of-the-2016-electorate-based-on-validated-voters/> (присупљено 31.03.2020)

12 https://www.realclearpolitics.com/epolls/2016/president/democratic_vote_count.html (присупљено 30.03.2020)

који је Трамп осмислио „Непоштена Хилари“ (*The crooked Hillary*).

Успех Доналда Трампа на изборима може да се сагледа и као производ целокупне структуре савремене глобалне политике. Пораст популарности ауторитарних режима у Евроазији, јачање популистичких партија у Европи, као и интензивни процеси глобализације одразили су се на економске и друштвене промене у бројним државама што је на крају утицало и на перцепцију бирачког тела. У Сједињеним Државама бирачко тело увидело је спас у људима који су спремни да глобалне процесе преусмере и успоре како би се спречило даље погоршавање социо-економског стања у земљи. Иако је Трампов наратив који се појављује у медијимима, а поготово на друштвеним мрежама, окарактерисан као говор мржње, суштински представља дискурс популизма са јасним циљем да придобије што већу подршку бирача. Наиме, сагледавање Трамповог наратива и начина на који се обраћа медијима и појединим друштвеним групама не може се окараткерисати искључиво као говор мржње с обизом да долази од личности која са друге стране остварује одређену добит оваквим понашањем.

Раст популизма протеклих неколико година у свету за неке ауторе представља одговор незадовољног становништва тренутном политичком елитом у бројним западним државама. Наиме, долазак Трампа на власт у Сједињеним Државама не представља изолован пример председничког кандидата који се користио политиком популизма и успео да дође на власт. Штавише, ако погледамо европске државе можемо да приметимо релативно сличну ситуацију. Раст популизма у Европи уочљив је у Великој Британији са појавом Бориса Џонсона (Boris Johnson), у Француској се то види код Мари Ле Пен (*Mary Le Pen*), у Мађарској код Виктора Орбана, у Немачкој са партијом “Алтернатива за Немачку”, у Холандији код кандидата Герт Вилдерса, у Аустрији са политичком партијом слободе, а раст популизма је уочљив и у Турској чији председник мења политички наратив у складу са тренутним проблемима друштва.¹³ Штавише, популистички наратив може

---

13 Ruth Wodak and Michał Krzyżanowski, Right-wing populism in Europe & USA Contesting politics & discourse beyond ‘Orbanism’ and ‘Trumpism’, *Journal of Language and Politics* (Pub-

се видети и код већег броја владајућих политичких партија у земљама бивше Југославије.

Заједничка одлика политичара популизма јесте у експлоатацији страха као политичког средства у циљу веће мобилизације бирача. С обзиром на распрострањеност савремених медија изградња наратива који истиче одређене претње, а које иначе уопште не морају да буду утемељене на чињеницама, врло ефикасно покреће бирачко тело које такву претњу може да перципира као егзистенцијалну. Пример популизма у виду експлоатације миграција је најочљивији у Европи и Америци. Популистичке политике бројних европских партија и популизам Доналда Трампа, за који му многи пребацају да је заправо и говор мржње, управо се односи на изградњу претећег наратива о мигрантима; било да они долазе са Блиског истока или из централне и латинске Америке. Овакав вид популизма враћа нас на концепт говора мржње који се базира на “другоме” односно непознатом туђину који потенцијално може да угрози тренутно стање у друштву. Нит која раздваја популистичку политику од обичног говора мржње, иако често није јасна, јесте у контексту у коме се пласира односно реалности која стоји иза тога. Проблем миграната у овом случају опет представља врло добар пример. Иако бројни политичари указују на проблеме прилива мигранта из далеких земаља чиме директно увећавају страх и претњу, а такође увећавају и свој рејтинг, са друге занемарују реалне потребе привреде која захтева увећање обима неквалификоване радне снаге. Већ поменуте партије и политичари који су се уздигли на таласу популизма у Европи и Сједињеним Државама живе и раде у земљама у којима постоји реална потреба за неквалификованом радном снагом, било да су то Мексиканци у Америци или Авганистанци у Немачкој.¹⁴

Три факотра која су Трампу ишла на руку, а који су касније експлоатисани у његовим твитовима и обраћању нацији, јесу

---

lished online: 13 Sep 2017), doi 10.1075/jlp.17042.krz pp. 3-4

14 Потражња за радницима у Немачкој: <https://www.dw.com/en/study-germany-needs-260000-immigrants-a-year-to-meet-labor-demand/a-47470731> ; <https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/germany-needs-a-quarter-of-a-million-migrant-workers-a-year/> (присупљено 31.03.2020) Потражња за радницима у Сједињеним Државама за више погледати у ILO global estimates of migrant workers: Results and methodology, special focus on domestic migrant workers, Labor Migration Branch Department of Statistics, 2015.

увћање економске нејаднакости у друштву, увећање приватног и јавног дуга, и опште незнађе које је видљиво код средњих и нижих слојева у америчком друштву.¹⁵ Популистички наратив Трамп је наставио да гради на овим премисама, што је било уочљиво у његовим изјавама које су биле усмерене на то: да је он “оутсајдер” политичке елите у Вашингтону, самоизграђени милијардер који се бори за обичног човека против корумипране елите, неспособних шпекуланата са Вол Стрита, неспособних политичара, арогантних интелектуалаца, и политички коректних либерала. Не треба изгубити из вида и да тренутна либерална политика млађих генерација која је заступљена у Сједињеним Државама такође представља ослонац на коме је конзервативни популизам може да се пласира. Наиме, заговарање права хомосексуалаца и ЛГБТ популације, отвореније политике миграције, космополитиски стил живота и све већа подршка коју су међународне институције почеле да уживају, били су основа на коме је Трампов алтернативни поглед на свет задобио велику подршку дела становништва који не дели либералне ставове.¹⁶ Наиме, популисти теже да привуку пажњу оног дела становништва који је искључен из “мејн-стрим” политичког дискурса. Док се велике партије усресређују на бирачко тело које је релативно либералног карактера, високо образовано, финансијски обезбеђено у погледу зараде и посла; популистичке опције са друге стране теже мобилизацији маргинализованих група које у западним државама најчешће деле заједничке вредности у погледу порекла, културе и перцепције претње која долази са променама у етничкој структури друштва.¹⁷

Популисти се најчешће појавују у кризним временима, када је неопходно заштитити државу и народ од реалне или измишљене претње. Популисти наиме, имају тенденцију да креирају претње чиме увећавају страх код друштва и уједно мобилишу бирачко тело. Сагледавање миграната као озбиљне претње америчкој приверди у Трамповом наративу заправо

15 Kevin Slack and Thomas Hobbes, *Defense of Liberalism, Populism and the Rise of Donald Trump*, in “Trump and Political Philosophy: Patriotism, Cosmopolitanism, and Civic Virtue” Eds. M. B. Sable, A. J. Torres, Palgrave Macmillan; 1st ed. 2018 edition (April 17, 2018). p. 118

16 Ronald F. Ingelhard and Pippa Norris, *Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash*, *Harvard-Kennedy School* 2016, p. 5- 13

17 Steve Corbett, *The Social Consequences of Brexit for the UK and Europe Euroscepticism, Populism, Nationalism, and Societal Division*, *International Journal of Social Quality* 6(1), Summer 2016: 11–31, p. 17

представља изједначавање латиноамеричких миграната са криминалицима. Ово идентификовање миграната са илегалним стварима продубљује осећај претње и дискурс туђина који, а како амерички председник наводи у неким својим твитовима, долазе да пљачкају, убијају и силују. Наглашавајући ове лоше особине Трамп осим тога што гради негативни наратив, истовремено одваја домаће становништво од ових људи чиме продубљује разлику између миграната и америчког народа. Овде можемо видети да популизам америчког председника прелази у говор мржње с обзиром да директно одређује групу коју треба “елиминисати” из друштва. Ова група осим што представља потенцијалну претњу за америчке раднике, у Трамповом наративу представља и безбедносну претњу свим америчким грађанима.¹⁸

Трампови твитови у којима се уочава популизам и говор мржње:

- Да није било мене ви не би сте ни причали о илегалној миграцији.¹⁹
- Када Мексико шаље људе, они не шаљу своје најбоље. Они шаљу људе који имају много проблема, а ти проблеми долазе са њима код нас. Они са собом носе криминал. Носе дрогу. Они су силоватељи. А претпостављам да међу њима има и добрих људи.²⁰
- Прво што морамо да урадимо је да обезбедимо нашу јужну границу – и то морамо урадити одмах. Морамо да зауставимо тај прилив, а најбољи начин за то је да изградимо зид.²¹
- Чињеница је да од тада много убистава, криминала и дроге се улива у нашу земљу. Док наш новац иде напоље, дрога улази код нас.²²

18 Massimiliano Demata, “A great and beautiful wall” Donald Trump’s populist discourse on immigration, *Journal of Language Aggression and Conflict* 5:2 (2017), 274–294. pp. 277–282

19 <https://www.politifact.com/factchecks/2015/aug/07/donald-trump/trump-illegal-immigration-wasnt-anyones-mind-he-en/> (присупљено 29.03.2020)

20 <https://time.com/4473972/donald-trumpmexico-meeting-insult/> (присупљено 29.03.2020)

21 <https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-vice-president-pence-members-c-oronavirus-task-force-press-briefing/> (присупљено 29.03.2020)

22 <https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/republicans/11788975/Republican-presidential-candidates-debate-Quotes-of-the-night.html?frame=3400482> (присупљено 29.03.2020)

- Нажалост велика количина насилног криминала која се одвија у нашим великим градовима почињена је од стране црнаца и латиноамериканаца, врло незгодна тема која мора да се реши.²³
- Мексички правни систем је корумпиран колико и сам Мексико. Платите ми оно што ми дугујете – и престаните да нам шаљете криминалце преко границе.²⁴

Наведене изјаве су из периода 2015. Године и предизборне кампање за председничке изборе у Америци 2016. године. Обраћање бирачима Доналд Трамп је концентрисао на релативно просту тематику која је разумљива великом делу становништва, поготово онима који се иначе осећају угроженим због врсте послова којима се баве. Карактеристике наведених изјава могу се разврстати у неколико група. Прво, већина изјава Доналда Трампа у овом периоду биле су релативно кратке и просте реченице у којима скоро да нема компликованих или мање познатих речи. Наиме, Трамп се труди да користи језик свакодневнице како би био разумљив свим бирачима Америке. Друго, у својим предизборним изјавама Трамп се углавном фокусирао на једну мету односно, на проблем миграната који долазе из Мексика и других латиноамеричких држава. Иако, ово само по себи не мора да буде лоше нити нужно да представља говор мржње, комбинација миграната са економским и безбедносним проблемима ствара опасан политички дискурс који очигледно има велику моћ да мобилише широке народне масе. Штавише у својим предизборним говорима Трамп се и није задржавао превише на стратешким питањима попут међународне економије, спољне политике нити америчког ангажмана као светске силе. Изјаве тог типа би се сводиле на то како је он искусан бизнисмен и да зна како треба поступати са другим политичарима, како у Америци тако и у иностранству. Његово пословно искуство је требало да буде гарант будуће америчке стабилности док је фокус предизборне кампање премештен на популизам који се у појединим аспектима

---

23 https://twitter.com/realDonaldTrump/status/342190428675796992?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwterm%5E342190428675796992&ref_url=https%3A%2F%2Ftime.com%2F4473972%2Fdonald-trump-mexico-meeting-insult%2F (присупљено 29.03.2020)

24 <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/570384640281870337> (присупљено 29.03.2020)

претварао и у говор мржње против специфичне националне групе и друштвеног идентитета латиноамеричке популације.

У предизборним изјавама говор мржње је релативно тешко одвојити од популизма којим се политичари служе. Наиме, не можемо бити сигурни да ли је то само представа за широке народне масе у циљу стицања гласова или кандидат стварно мисли то што говори. Називати одређену групу криминалцима и људима који доносе проблеме, свакако представља говор мржње јер директно утиче на остатак популације да промени мишљење према субјекту о коме се говори. Овим путем тадашњи кандидат за председника, а сада председник Америке директно је утицао на положај латиноамериканаца у држави, потенцијално их доводећи у опасност од остатка популације која је почела да их перципира као претњу не само у економском већ и у безбедносном погледу. С обзиром да је Доналд Трамп успео да победи на изборима и постане 45. Председник Сједињених Држава, који се ускоро спрема за други мандат, свакако је неопходно погледати његове изјаве током протеклих неколико година и видети да ли постоје промене у погледу коришћења говора мржње.

- Имам осећај да илегални мигранти нису задовољни са смештајем у казним центрима, који су на брзину саграђени, само престаните да долазите. Проблем решен.²⁵
- Не можемо допустити да ови људи освајају нашу државу. Када неко уђе у земљу ми морамо одмах, без судова и судија да их вратимо одакле су дошли. Наш миграциони систем је шарада за озбиљну и добру политику миграције.²⁶
- Мексико се обогатио од НАФТА. Имају озбиљне миграционе законе, док су наши врло јадни. Надам се само, да од новца који зараде од нас да ће престати да шаљу људе у нашу земљу.²⁷

25 <https://twitter.com/realdonaldtrump/status/1146514575048790019?lang=en> (присупљено 29.03.2020)

26 <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1010900865602019329> (присупљено 29.03.2020)

27 <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/980794173279342592> (присупљено 29.03.2020)

- Мексико врло слабо ради на спречавању миграција људи којима се сливају у њихову државу, а затим у Сједињене Државе. Они се смеју нашим миграционим законима. Мексико мора да заустави проток људи и дроге или ћу ја зауставити проток новца који им дајемо.²⁸

Изјаве које су уследиле након победе на изборима председника Трампа нису се значајније промениле. Иако је реторика расизма која је била врло приуствна у предизборној кампањи сада ублажена, говор мржње према одређеним деловима друштва је присутан. Одређени делови друштва су и даље на мети оптужба за лоше ствари које се дешавају у држави, само овог пута проблем могу да представљају и читаве државе које очигледно раде против њега и Америке. Реченичне конструкције којима се председник служи су и даље исте структуре. Кратке, просте и често формулисане на начин као да се њима издаје команда. Чињенице које се износе у његовим изјавама представљају уједно и разлог и закључак његовог говора. У својим обраћањима председник избегава да има посредника између њега и народа чиме смањује дистанцу, али уједно и увећава ефекат који његови говори могу да имају на шире јавно мњење. Симптоматично је и то што се лоше ствари скоро никада не везују за домаћу групу, односно за оне које он предводи, док све што не ваља углавном се сваљује на противнике који покушавају да му отежају посао или да га склопе са власти.²⁹

Реторика којом се служи садашњи амерички председник може да се дефинише као популизам, при чему говор мржње који је присутан у његовим изјавама може да буде одраз његових личних убеђења или начин да задржи свој имиџ контраверзног политичара. Друштвене мреже у савременом дигиталном добу представљају одличне платформе преко којих политичари и утицајне личности могу, без много труда, да ступе у контакт са публиком која их прати и сматра да њихове изјаве имају реалну вредност за друштво на које се односе. С обзиром да овде причамо о председнику Сједињених Држава несумњиво је да

28 <https://twitter.com/realDonaldTrump/status/980451155548491777> (присупљено 29.03.2020)

29 Mohammad Mohammadi, A Critical Discourse Analysis of Donald Trump's Language Use in US Presidential Campaign, 2016, *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, Vol. 6 No. 5; September 2017 pp. 9-10.

његови “твитови” не само да изазивају реакцију од либералног спектра гласача, већ имају и реалну тежину за његове стварне пратиоце. Проблематика која се овде развија односи се на поларизацију друштва у коме је иначе присутан велики број миграната и људи који нису чистокрвни Американци, ако тако нешто уопште постоји. Председников карактеристичан стил да ствара “аутсајдере” и тиме их аутоматски дистанцира од остатка становништва показало се као успешна тактика с обзиром да је таква реторика била најинтензивнија током изборне године 2016.³⁰ Ипак, не можемо рећи да се амерички председник разликује од осталих с обзиром да сличне појаве можемо уочити и у другим државама света, па чак и у Европи која често истиче свој либерално-демократски карактер.

МОГУЋЕ ПОСЛЕДИЦЕ НАРАТИВА ПРЕДСЕДНИКА ТРАМПА НА МЕЂУНАРОДНЕ ОДНОСЕ

Иако на први поглед овај поднаслов може изледати претенциозно, треба имати у виду да је реч о лидеру најмоћније светске силе и глобалног хегемона, чији се говор председника са посебном пажњом слушао и анализирао широм света у последњих неколико деценија, али и у хладноратовском периоду, као и пре тога. Да се подсетимо, америчка идеолошка подлога спољнополитичког наступа током хладног рата је била заснована на демократији, слободи говора и другим загарантованим личним правима, за разлику од аутократске и тоталитарне власти Совјетског Савеза. Дакле, реч и ставови председника Сједињених Држава се, у најмању руку, током XX века имала велику тежину и утицај на међународне односе.³¹

Председник Вудро Вилсон (*Woodrow Wilson*) је крајем Првог светског рата представио свету идеје које су кључно одређивале америчку идеалистичко-либералну мисао. Био је централна фигура на преговорима у Версају, иако је Америка

30 Ramona Kreis, The “Tweet Politics” of President Trump, *Journal of Language and Politics*, Volume 16, Issue 4, Jan 2017, p. 615.

31 И пре тог периода су Сједињене Државе значајно утицале на међународне односе. Довољно је да се присетимо Монроове доктрине, усвојене још 1823. године, којом су се САД супротставиле европском интервенционизму на Америчком континенту. Истовремено, наведеним документом се исти простор означио као интересна сфера Вашингтона. Ипак, може се рећи да Сједињене Државе током XIX века нису имале амбицију, а ни потенцијал, да буду активни на глобалном плану.

била неутрална већи део рата и покушавала да буде медијатор за постизање мира. Она се тек 1917. године укључила у ратна догађања, али је битно утицала на његов исход. Ипак, ставови председника Вилсона, изнети у чувених четрнаест тачака, представљају утемељење основних вредности америчке спољне политике међу којима је слобода половидбе међународном акваторијом, слободне трговине, права народа на самоопредељење, деколонизација и друго.

И у Другом светском рату су се појавиле сличне идеје и реторика код председника Френклина Рузвелта (*Franklin Delano Roosevelt*) у Атлантској повељи усвојеној 1941. године.³² У преамбули овог значајног документа, који је постао основа за формирање Уједињених нација, стоји „...потпуна победа над њиховим непријатељима од битног значаја за одбрану живота, слободе, независности и верске слободе, као и за очување људских права и правде у њиховим земљама, и будући да сада воде заједничку борбу против сурових и бруталних сила које покушавају да подјарме свет“.³³

Хантингтон је, с правом, истакао да су терористички нападни на САД од 11. септембра 2001. године ујединили Запад у погледу поновног верификовања заједничких основних вредности.³⁴ Стратешка култура Сједињених Држава се ни тада није суштински променила, иако је у првом реаговању била превасходно заснована на унилатералном деловању администрације председника Џорџа Буша млађег (*George Herbert Walker Bush*) уз подршку само проверених савезника³⁵. У доба администрације председника Барака Обама је процес борбе против међународног тероризма добио шири мултилатерални оквир, али је задржан основни вредносни оквир и устављена пракса политичке коректности. Реторички наступ америчке администрације је био заснован на већ успостављеним вредностима западних демократија, основним људским правима и слободама и слободној размени

32 Majkl Maldemblaum, *Ideje koje su osvojile svet*, Filip Višnjić, Beograd, 2004, str. 25-30.

33 <http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/dipl-tradicija/istorijski-diplomatski-dokumenti/40-deklaracija-un-1942?lang=сyr> (присупљено 24.04.2020)

34 Samjuel Hantington, „Nije reč o sukobu civilizacija i kultura“, u Mladen Vesković (ur.) *Senka Rima nad Vašingtonom*, Filip Višwić, Beograd, 2002, str. 65-66.

35 За више видети: Majkl Maldemblaum, *Treba li svetu Golijat- Kako Amerika deluje kao svetska vlada u 21. veku*, Filip Višnjić, Beograd, 2006.

роба, људи и идеја. О томе убедљиво говоре прве реченице Стратегије националне безбедности Сједињених Држава из 2002. године „Велике борбе двадесетог века између слободе и тоталитаризма завршиле су се одлучујућом победом снага слободе - јединственим одрживим моделом националног успеха: слобода, демократија и слободно предузетништво. У двадесет првом веку само ће нације које деле посвећеност заштити основних људских права и гарантовање политичких и економских слобода бити у стању да ослободе потенцијал својих људи и осигура њихов просперитет“.³⁶

Реторика председника Трамп се не може разматрати само као пуко напуштање националне традиције политичке коректности председника Сједињених Држава чији се значај може и треба сагледавати само у националним оквирима. Импликације на свеукупне међународне односе су више него значајне, поготово ако се присетимо мреже савезништва и партнерства које су Сједињене Државе израдиле умешним дипломатским ангажовањем широм света. Сва та савезништва су стварана на вредностима које подразумевају политичку коректност, гарантовања слободе избора, кретања и разумевања различитости.

Присетимо се само колико је пута америчка администрација указивала на недопустивост говора мржње код званичника у разним државама и то не само у кризним ситуацијама, већ и током уобичајених политичких кампања широм света. На томе су инсистирали и амерички савезници и партнери, који су се такође утркивали у критикама појава говора мржње и навођења примера добре праксе у својим друштвима или међу савезницима. Оваква пракса је добро позната и не треба је посебно доказивати, али остаје питање какав маневарски простор на идеационом плану се оставља америчким савезницима за деловање на међународном плану? На ово питање је тешко дати рационалан одговор, али треба размотрити могуће опције развоја догађаја и стратегијског одговора савезника и партнера на нову политичку реалност.

---

36 *The National Security Strategy of the United States of America*, The White House, Washington DC, 2002, <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/63562.pdf> (присупљено 24.04.2020)

Наставак досадашње праксе америчких савезника да се критикује говор мршње и негује политичка коректност има својих практичних предности и унутрашњу логику коју следи и сама основа на којој су наведена савезништва и партнерства успостављена. Надаље, ту је и успостављена вишедеценијска пракса која је значајна за све међународне послове на коме се ангажује већи број субјеката, у овом случају савезника. Постоје добро успостављени механизми за њихову реализацију на дипломатском и медијском плану који су поуздано давали позитивне резултате уз најмање политичке и сваке друге негативне ефекте по америчке партнере.

Ипак, на дуже стазе биће веома тешко за америчке савезнике и партнере да одрже досадашњу праксу и наставе „посао као и обично“ (*business as usual*). Управо због ове чињенице је председник Трамп изложен великом притиску не само на унутрашњем плану, већ и од великог броја савезника и партнера који желе поузданост партнерства на основама на којима она почивају. Овде то није случај, јер се администрација предводника савеза и најмоћнијег партнера, без великих консултација и преговора, „добровољно“ одрекла политичке коректности и у своју реторику претежно усмерила на сопствене националне интересе, не презајући и од говора мржње.³⁷ Инсистирати на политичкој коректности када се њихов највећи партнер и савезник ње одриче нема много смисла. Овде свакако није реч о поштовању етичких норми и бојазни да ће инсистирање на критикама говора мржње трампова реторика бити искоришћена као очигледан аргумент који им не иде у прилог. Међународна политика је давно ослобођена великих моралних скрупула, а утицај и моћ снага западних медија је више него довољна да неутралише многе критике и супротстављене ставове и аргументације. Овде је суштински реч о основним вредностима на којима је играђивано партнерство и савезништва. Уколико их администрација САД не поштује не треба очекивати да ће поштовати ни интересе савезника нити ће испуњавати обавезе које из тих и таквих савеза проистичу. Да се послужимо метафором по којој су савезници одабрали да „свој брод прикључе великом и модерном америчком носачу

37 Јасно је да је то легитимно право и обавеза сваке државе и то је апсолутно неупитно, али остаје проблем како ће се савезници прилагодити трамповој предизборном слогану који је он наставио да примењује и после председничких избора „Америка на првом месту“ (America First).

авиона“, остаје питање смера његовог кретања на који они готово да нису у прилици да утичу.

Уз сва ограничења и опасности које оваква врста апстраховања са собом носи, не треба искључити могућност да се многи савези која су мукотрпно и пажљиво успостављана деценијама поступно почну да се доводе у питање. Многи лидери савезничких држава и даље настоје да јавно не коментаришу изјаве председника Трампа, али је чињеница да то неће моћи да избегну, уколико он буде изабран и за други председнички мандат. Они се, за сада и крајње релативно, успешно суздржавају да коментаришу реторику актуелног председника Сједињених Држава, а мишљења смо да то чине управо због чињенице да већина жели да настави „посао као и обично“, јер алтернативе за већину њих нема, барем не поуздане и добитне.

ЗАКЉУЧНА РАЗМАТРАЊА

Долазак председника Доналда Трампа у Белу кућу је по многим параметрима необичан и може се рећи да је сам по себи преседан у америчком политичкој традицији. Ипак, када се узму у обзир политичка кретања на глобалном плану, то и не би требало да буде велико изненађење. Наиме, сведоци смо пораста популарности ауторитарних режима широм света, као и јачање популистичких партија у Европи. Већина политиколога то приписује последицама интензивираних процеса глобализације и њеног негативног утицаја на економске и друштвене промене у бројним државама што је резултирало променом ставова и перцепције бирачког тела.

Ипак, чињеница је да долазак популистичке партије на власт у некој држави централне Европе нема исти утицај на међународне односе, као што је то случај са Сједињеним Државама, које још увек и неспорно држе хегемонску позицију у међународним односима. И сама чињеница да је председник Трамп преузео власт у Сједињеним Државама не би била од посебног значаја да није наставио са предизборном реториком и након доласка у Белу кућу. Наиме, реторика председничког кандидата има сасвим другу тежину, која је узрокована

природом и самим контекстом председничких избора у САД, у односу на реторику председника најмоћније државе на свету и, до скоро, неприкосновеног глобалног хегемона.

Председник Трамп је наставио са популистичком реториком, која често поприма и класичне елементе говора мржње и након преизимања власти. Тиме су се стекли и формални услови за њихов утицај на међународну политику. У том смислу, треба схватити значај ове промене на традицију Сједињених Држава у политички коректној реторици њених председника на чијој основи и вредностима почивају многи савези и партнерства са другим државама широм света.

У недостатку једнозначне и недвосмислене политичке воље неке велике силе која располаже довољним капацитетима моћи да у актуелном тренутку преузме улогу изазивача америчкој хегемонији, настојали смо да анализирамо утицај реторике председника Трампа на савезнике и партнере у међународној политици. Закључци анализе указују на постојање дихотомије у односу на могуће понашање савезника и партнера Сједињених Држава. Прва опција представља донекле већ успостављену праксу прећутног наставка досадашње праксе и традиције неговања политичке коректности, без обзира на реторику председника Трампа, чије се изјаве и реторика ретко јавно помињу и још ређе јавно анализирају од стране званичника партнерских држава. Међутим, уколико Трамп буде реизабран за председника, тешко је замислити наставак досадашње политике америчких савезника која се у најкраћем може описати као „посао као и обично“. Друга опција, која се може очекивати за време евентуалног другог мандата Трампа, је извесно преиспитивање основних вредности на којима почивају савезништва Сједињених Држава на глобалном плану. Чињеница је да би таква разматрања већина америчких савезника настојала да избегну, јер они немају моћнијег партнера на међународној сцени од САД, али је поузданост заједничких вредности за које се залажу доведена у питање реториком председника Трампа.

Стратешка култура Сједињених Држава је подразумевала неговање политичке коректности, гарантовање основних људских права и слобода, међу којима су се издвајале слобода

кретања и размене људи, идеја и добара. Реторика председника Трампа у многоме представља дисконтинуитет за ту и такву стратешку културу, која америчким непријатељима не доноси нарочиту штету, али представља проблеме њеним савезницима и партнерима, па чак и оним најоданијим. Чињеница је да, уколико нема заједничких вредности, нема ни поузданог савезништва и одрживог партнерства, а Америка је реториком њене администрације, можда и недовољно промишљено довела до тога да се о оваква питања уопште и разматрају, поготово ако се има у виду дуготрајност и успешност већине америчких савезништва.

ЛИТЕРАТУРА

- Calvert Clay, Hate Speech and Its Harms: A Communication Theory Perspective, *Journal of Communication*, 47(1), Winter 1997.
- Canovan Margaret, Populism for political theorists?, *Journal of Political Ideologies* (October 2004) 9(3).
- Canovan Margaret, Trust the People! Populism and the two faces of Democracy, *Political studies* 1999, XLVII.
- Chetty Naganna and Sreejith Alathur, Hate speech review in the context of online social networks, *Aggression and Violent Behavior*, 2018. (DOI: 10.1016/j.avb.2018.05.003).
- Corbett Steve, The Social Consequences of Brexit for the UK and Europe Euroscepticism, Populism, Nationalism, and Societal Division, *International Journal of Social Quality* 6(1), Summer 2016: 11–37.
- Demata Massimiliano, “A great and beautiful wall” Donald Trump’s populist discourse on immigration, *Journal of Language Aggression and Conflict* 5:2 (2017).
- Hantington Samjuel, „Nije reč o sukobu civilizacija i kultura“, u Mladen Vesković (ur.) *Senka Rima nad Vašingtonom*, Filip Višvić, Beograd, 2002.
- Ingelhard Ronald F. and Pippa Norris, Trump, Brexit, and the Rise of Populism: Economic Have-Nots and Cultural Backlash, *Harvard-Kennedy School* 2016.

Kreis Ramona, The “Tweet Politics” of President Trump, *Journal of Language and Politics*, Volume 16, Issue 4, Jan 2017.

Kostanjevac Domogoj, Politička korektnost i govor mržnje u hrvatskom političkom diskursu, jun OST - Beiträge zur ersten Schweizerischen Konferenz junger Slavistinnen und Slavisten, 2014.

M. B. Sable, A. J. Torres, Trump and Political Philosophy: Patriotism, Cosmopolitanism, and Civic Virtue, Palgrave Macmillan; 1st ed. 2018 edition (April 17, 2018).

Maldemblaum Majkl, *Ideje koje su osvojile svet*, Filip Višnjić, Beograd, 2004.

Maldemblaum Majkl, *Treba li svetu Golijat- Kako Amerika deluje kao svetska vlada u 21. veku*, Filip Višnjić, Beograd, 2006.

Mohammadi Mohammad, A Critical Discourse Analysis of Donald Trump’s Language Use in US Presidential Campaign, 2016, *International Journal of Applied Linguistics & English Literature*, Vol. 6 No. 5; September 2017.

Nikolić Predrag, „Govor mržnje, zločin iz mržnje i nasilni ekstremizam u Srbiji“, Provincial Ombudsman Yearbook “Hate Crime”, IKSI, Beograd, 2019.

Parekh Bhikhu, Hate speech Is there a case for banning?, *Public policy research*, February 2006.

Stanley Ben, The thin ideology of populism, *Journal of Political Ideologies*, 13:1.

The National Security Strategy of the United States of America, The White House, Washington DC, 2002, <https://2009-2017.state.gov/documents/organization/63562.pdf> (присупљено 24.04.2020)

Wahl-Jorgensen Karin, Media coverage of shifting emotional regimes: Donald Trump’s angry populism, *Media, Culture & Society*, 2018.

Wodak Ruth and Michał Krzyżanowski, Right-wing populism in Europe & USA Contesting politics & discourse beyond ‘Orbanism’ and ‘Trumpism’, *Journal of Language and Politics* (Published online: 13 Sep 2017), (doi 10.1075/jlp.17042.krz).

Yong Caleb, Does Freedom of Speech Include Hate Speech?, *Res Publica* (2011) 17.

Интернет извори:

<https://www.people-press.org/2018/08/09/an-examination-of-the-2016-electorate-based-on-validated-voters/> (присупљено 31.03.2020)

https://www.realclearpolitics.com/epolls/2016/president/democratic_vote_count.html (присупљено 30.03.2020)

<https://www.dw.com/en/study-germany-needs-260000-immigrants-a-year-to-meet-labor-demand/a-47470731> (присупљено 31.03.2020)

<https://www.euractiv.com/section/economy-jobs/news/germany-needs-a-quarter-of-a-million-migrant-workers-a-year/> (присупљено 31.03.2020)

<https://www.politifact.com/factchecks/2015/aug/07/donald-trump/trump-illegal-immigration-wasnt-anyones-mind-he-en/> (присупљено 29.03.2020)

<https://time.com/4473972/donald-trumpmexico-meeting-insult/> (присупљено 29.03.2020)

<https://www.whitehouse.gov/briefings-statements/remarks-president-trump-vice-president-pence-members-c-oronavirus-task-force-press-briefing/> (присупљено 29.03.2020)

<https://www.telegraph.co.uk/news/worldnews/republicans/11788975/Republican-presidential-candidates-debate-Quotes-of-the-night.html?frame=3400482> (присупљено 29.03.2020)

https://twitter.com/realDonaldTrump/status/342190428675796992?ref_src=twsrc%5Etfw%7Ctwcamp%5Etweetembed%7Ctwitter-m%5E342190428675796992&ref_url=https%3A%2F%2Ftime.com%2F4473972%2Fdonald-trump-mexico-meeting-insult%2F (присупљено 29.03.2020)

<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/570384640281870337> (присупљено 29.03.2020)

<https://twitter.com/realdonaldtrump/status/1146514575048790019?lang=en> (присупљено 29.03.2020)

<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/1010900865602019329> (присупљено 29.03.2020)

<https://twitter.com/realDonaldTrump/status/980794173279342592> (присупљено 29.03.2020)

<http://www.mfa.gov.rs/sr/index.php/dipl-tradicija/istorijski-diplomatski-dokumenti/40-deklaracija-un-1942?lang=cyr> (присупљено 24.04.2020)

Veljko Blagojević

Igor Pejić

PRESIDENT TRUMP RETORIC AND INTERNATIONAL RELATIONS

Summary

The presidency of Donald Trump certainly came as a surprise to many, though we cannot say it was an unexpected event if we look at contemporary global politics and its actors. We are witnessing a global rise of populism and politicians that are trying to „cash in“ on this global trend. Although on a regional scale this isn't a concerning matter, when a similar phenomenon occurs in the US as a global power, politics of populism can echo on a different magnitude. The main problem of this populistic conundrum is that President Trump continued with his well-established narrative even after the election year, which is in sharp contrast with the United States' traditional liberal-democratic discourse. The consequences of such naratives are clear on the domestic field of politics however, such rhetoric can resonate badly among American wide spectrum of allies. This is not to say that other countries are preoccupied with the political correctness of current

American administration, but other countries do perceive this as a sharp discontinuity with already established policies and obligations that the hegemon should follow. United States' strategical culture implies political correctness, democracy, liberalism, and other institutions that are highly regarded by all in the West. In that manner when these institutions begin to crumble and lose on their value other actors will question the legitimacy and leadership capabilities of the hegemon, as the holder and main guarantee of these institutions. The fact remains that if common values start to fade reliable partnership and trust between the allies will fade with it, mainly because of the trust that was built on the common values that were overtime transformed into some of the contemporary institutions of the international order. Hate speech and populism, which go hand in hand, were unrepresented phenomena in the rhetoric of any US official; however, when President Trump managed to build his political carrier on these narratives the US political structure shifted in the direction that wasn't welcomed by its close allies.

Keywords: United States, populism, hate speech, alliance, partnership, strategic culture

---